

2. *Гайдабрус Н. В.* Аналіз стану логістичного сервісу та інноваційної діяльності підприємств України / Н. В. Гайдабрус // Бізнес Інформ. – 2015. – № 4. – С. 123-129 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://business-inform.net/pdf/2015/4_0/123_129.pdf

3. *Крюкова Ю. О.* Оцінка ефективності логістики / Ю. О. Крюкова // Scientific Journal «ScienceRise». – 2015. – № 1/1(6). – С. 34-36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.uran.ua/sciencrise/article/view/35987/32885>

4. *Курочкин Д.* Эффективность логистики по методологии Всемирного банка / Д. Курочкин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.baif.by/stati/effektivnost-logistiki-ro-metodologii-vsemirnogo-banka/>

5. *Оджала Лаури.* Эффективность логистики в России непредсказуема и оставляет желать лучшего / Оджала Лаури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=2199#top-content від 07.08.2013 р.

6. *Фігун Н. В.* Индекс эффективности логистики (LPI) як показник конкурентоспроможності та потенціалу країни / Н. В. Фігун, О. Б. Білошевська // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер. : Економічна. – 2014. – № 4. – С. 223-229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npdntu_ekon_2014_4_29.pdf

7. *Чорнописька Н. В.* Еволюція логістики в Україні / Н. В. Чорнописька // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16224/1/72_Chornopiska_136_137_Modern_Problems.pdf

8. В Україні росте ефективність логістики // Економіст [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-ekonomist.com/6296-v-ukrayin-roste-efektivnst-logstiki.html> 24-03-2014

9. Сучаний стан та перспективи розвитку логістики в Україні / Журнал «Дистрибуція и логістика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlogistica.com.ua/news.php?id=915> від 27.10. 2014.

УДК 338.24

О.В. Тимошенко

*кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій,
Київський національний університет культури і мистецтв*

Економічна безпека України в регіональному вимірі

У статті розроблено теоретико-методологічні підходи до забезпечення економічної безпеки в регіональному вимірі. Запропоновано методичні підходи до групування регіонів України за рівнем їх розвитку та станом захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Ключові слова: економічна безпека, регіональний вимір, депресивні регіони, типологія регіонів, валовий регіональний продукт.

Е.В. Тимошенко

*кандидат економічних наук, доцент,
декан факультета економіки и информационных технологий,
Киевский национальный университет культуры и искусств*

Экономическая безопасность Украины в региональном измерении

В статье разработаны теоретико-методологические подходы к обеспечению экономической безопасности в региональном измерении. Предложены методические под-

ходы к группированию регионов Украины по уровню их развития и состоянию защищенности от внутренних и внешних угроз.

Ключевые слова: экономическая безопасность, региональное измерение, депрессивные регионы, типология регионов, валовой региональный продукт.

O.V. Tymoshenko

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Economics and Information Technologies,
Kyiv National University of Culture and Arts*

Economic security of Ukraine in the regional dimension

In the article the author developed a theoretical and methodological approaches to providing economic security on regional levels. Methodological approaches to grouping regions by the level of their development and the status of the security from internal and external threats were suggested.

Keywords: economic security, the regional dimension, depressive regions, typology of regions, gross regional product.

Постановка проблеми

Сучасний стан розвитку економічних процесів в Україні характеризується серйозними системно-структурними проблемами у сфері забезпечення економічної безпеки, що підтверджується значним падінням ВВП, зменшенням його розміру в розрахунку на одну особу, посиленням міжрегіональної диференціації в доходах населення та рівні життя пересічних громадян. Вищезазначене може призвести до втрати цілісності держави та проявів економічного сепаратизму, який у нашій державі обумовив військово-політичний конфлікт на сході України та забрав життя тисячі українців.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вирішення завдань з дослідження територіального аспекту економічної безпеки, які дадуть змогу визначити ключові фактори дотримання економічної безпеки держави в цілому. Найактуальнішими з них є такі, як формування системи індикаторів економічної безпеки держави в просторовому вимірі, удосконалення методичних підходів комплексної оцінки стану та динаміки економічної безпеки регіонів, дослідження кількісних параметрів гарантування економічної безпеки України в регіональному вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання регіонального виміру економічної безпеки, збалансованого розвитку територій на основі засад децентралізації влади вивчають такі вчені, як: Л. Бабій [2], О. Бондар [3], О. Власюк [1], В. Криленко [5], В. Лойко [6], Н. Різник [8], В. Савченко [9], В. Ткач [13] та інші.

Так, учений-економіст В.В. Лойко зазначає, що система економічної безпеки регіону – це комплексна взаємодія об'єкта, нормативної бази, взаємопов'язаних дій органів державної та місцевої влади з метою забезпечення економічної незалежності регіону, стабільності та стійкості його розвитку, здатності до саморозвитку і прогресу [6]. Під економічною безпекою регіону В.І. Криленко розуміє здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення і максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку особистості для більшості населення [5].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на велику кількість напрацювань з цієї проблематики, узагальнення методологічних засад оцінювання регіонального рівня економічної безпеки, визначення пріоритетних механізмів його забезпечення на основі запровадження фіскальної децентралізації залишилися недостатньо дослідженими та впровадженими.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних підходів до визначення економічної безпеки держави в регіональному вимірі та розроблення шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасний стан розвитку економіки країни, безперечно, залежить від ефективного функціонування його галузево-секторальних, структурно-функціональних і регіональних складових. Не викликає сумнівів, що субкатегорія «економічна безпека на регіональному рівні» має вирішальне значення в забезпеченні національних інтересів країни.

Під економічною безпекою регіону слід розуміти такий стан захищеності регіональної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, який забезпечує позитивну динаміку розвитку регіонів у довгостроковій перспективі, сприяє підвищенню рівня і якості життя населення, здатен забезпечити процеси розширеного відтворення на засадах самофінансування. Отже, можна зазначити, що прийнятним рівнем економічної безпеки регіону можна вважати такий діапазон соціальних та економічних показників, у межах якого регіон, місце, область розвиваються та поліпшують ефективність економічних процесів і сприяють розвитку та безпеці країни в цілому.

Для оцінки рівня економічної безпеки держави та регіону вченими нашої країни використовуються різноманітні методики, які досліджено та узагальнено нами в попередніх наукових роботах. Доцільно для аналізу регіонального рівня економічної безпеки використовувати єдину систему індикаторів, яка є прийнятною для оцінки на національному та міждержавному рівнях. Слід зазначити, що розрахунок переважної більшості показників не є доцільним, оскільки вони мають макроекономічний характер та відображають динаміку розвитку або потенційні загрози для країни в цілому, є результатом загальнодержавної політики і не будуть суттєво відрізнятися по регіонах. У межах дослідження проаналізуємо основні методичні підходи та найбільш репрезентативні показники, що характеризують стан захищеності регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Є високорозвинені регіони, які мають значний інвестиційний, науково-технічний, ресурсний, фінансово-економічний потенціал, пріоритетне географічне положення і виступають регіонами-лідерами, тобто основними щодо гарантування економічної безпеки України. Деякі автори, наприклад, В.О. Ткач, вважають, що до таких регіонів необхідно віднести м. Київ, Київську область, Дніпропетровську та Донецьку області [13].

У свою чергу, Л.В. Бабій пропонує розробляти заходи щодо зміцнення регіональної економічної безпеки за європейським підходом, відповідно до якого регіони позиціонуються у системі координат, де по осі абсцис фіксується рівень валового регіонального продукту на душу населення, а по осі ординат – щільність населення. У такий спосіб визначаються теоретичні типи регіонів («виробничі майданчики», «джерела зростаючої віддачі», «епіцентри акумуляції знань») та їх

архетипи (динамічні, космополітичні, спеціалізовані урбаністичні, збалансовані, просторові та занепадаючі регіони) [2].

Важливим моментом при оцінюванні регіонального рівня економічної безпеки з метою виявлення загальних тенденцій є обґрунтування періоду дослідження. Економічна система України, як суверенної держави, є відносно молодого. Початок її становлення можна віднести до 1991-1992 рр., що пов'язано з проголошенням незалежності та переходом на ринкові засади господарювання. Усьому зазначеному періоду її формування притаманні природні циклічні коливання розвитку. Нами оцінюються основні економічні показники, що характеризують стан захищеності регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз із 2000 р. як базового періоду початку економічного зростання в Україні.

При цьому, вважаємо за необхідне класифікувати регіони таким чином: регіони-джерела зростаючої віддачі, регіони-лідери, депресивні регіони, кризові регіони, за такими основними ознаками: середньорічним зростанням індексів ВРП у цінах попереднього року та щільністю населення по регіонах України. Групування регіонів за вищеописаним підходом зображено на рис. 1.

З огляду на результати проведеного дослідження можна констатувати, що найбільш кризовими регіонами України є Луганська, Донецька, Чернівецька та Полтавська області, що пояснюється одночасним зростанням кількості населення в них та значно меншими темпами зростання ВРП у порівнянні з динамікою його зростання по Україні в цілому. Регіонами-лідерами (центрами зростання) забезпечення економічної безпеки країни є Харківська та Львівська області. У зону ризику потрапили майже 10 областей України, причому найбільш небезпечні-

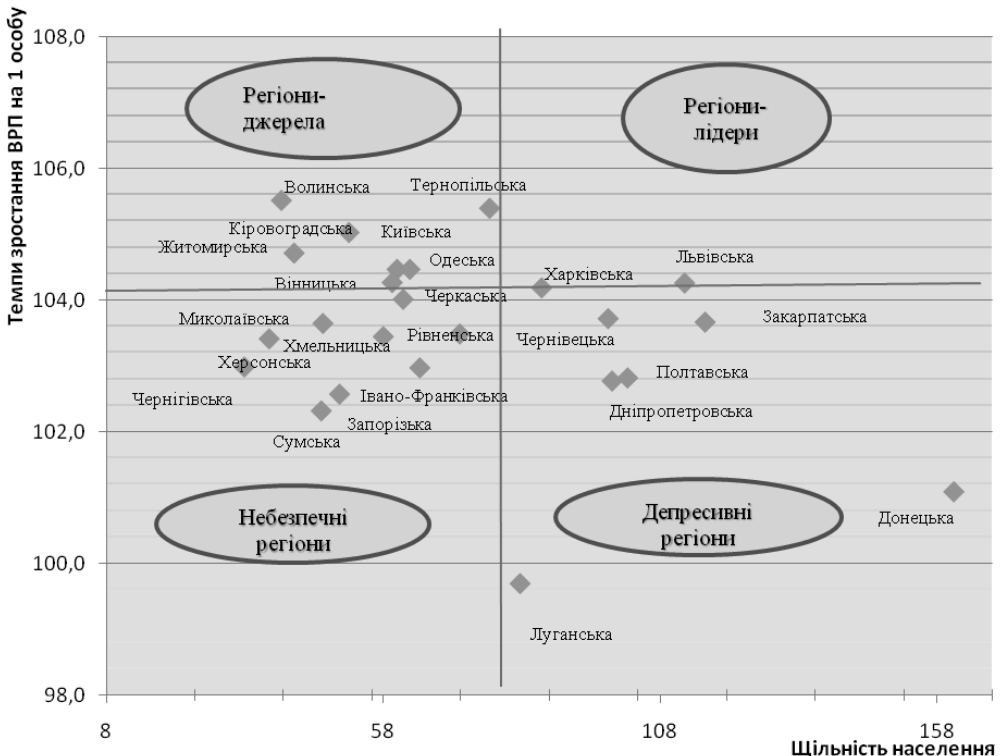

Рис. 1. Типологія регіонів України за рівнем економічної безпеки з урахуванням середньорічних темпів зростання ВРП у цінах попереднього року за 2000-2014 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [11; 12; 13; 14]

ми є: Запорізька, Чернігівська, Рівненська, Хмельницька, Сумська, Херсонська, Івано-Франківська та Миколаївська. Графічно при групуванні регіонів за рівнем економічної безпеки не знайшли відображення м. Київ та м. Севастополь, що пов'язано з достатньо високою щільністю населення в цих містах. За вищезазначеною методикою м. Київ потрапив у зону безпечних регіонів, що пояснюється достатньо високими темпами зростання індексів фізичного обсягу ВРП (середньорічний індекс зростання за 2000-2014 рр. – 6,8%).

Запропонована автором типологія регіонів є динамічною в часі та просторі. Вектор безпеки може змінюватись, як по вертикалі, так і по горизонталі, а отже, досліджувані регіони можуть переходити з одного стану до іншого. Крім того, під впливом фактору часу ця тенденція також змінюватиметься. За допомогою запропонованої кластеризації регіонів України можна запроваджувати заходи щодо зміцнення регіональної економічної безпеки, різні механізми підвищення конкурентоспроможності продукції та інвестиційної привабливості. Так, для регіонів-лідерів дієвими будуть напрями економічного зростання на інноваційних засадах, тоді як для регіонів-аутсайдерів украї необхідно є державна допомога для відновлення структури виробництва, модернізації потужностей і фінансування соціальних програм у мінімальному розмірі. Регіони, віднесені нами до критичних, у яких спостерігаються достатньо невисокі показники валового регіонального продукту на душу населення та низька щільність населення, можуть стати базою для розміщення транснаціональних корпорацій та в довгостроковій перспективі перейти в зону безпечних.

Узагальнюючим показником, що характеризує потужність регіону у формуванні доданої вартості держави, є валовий регіональний продукт [3]. Частку ВРП по регіонах України за 2000-2014 рр. у структурі ВВП країни зображено на рис. 2.

На підставі поданих даних (рис. 2), найбільший вклад у формування ВВП України за досліджуваній період вносить м. Київ, причому його частка демон-

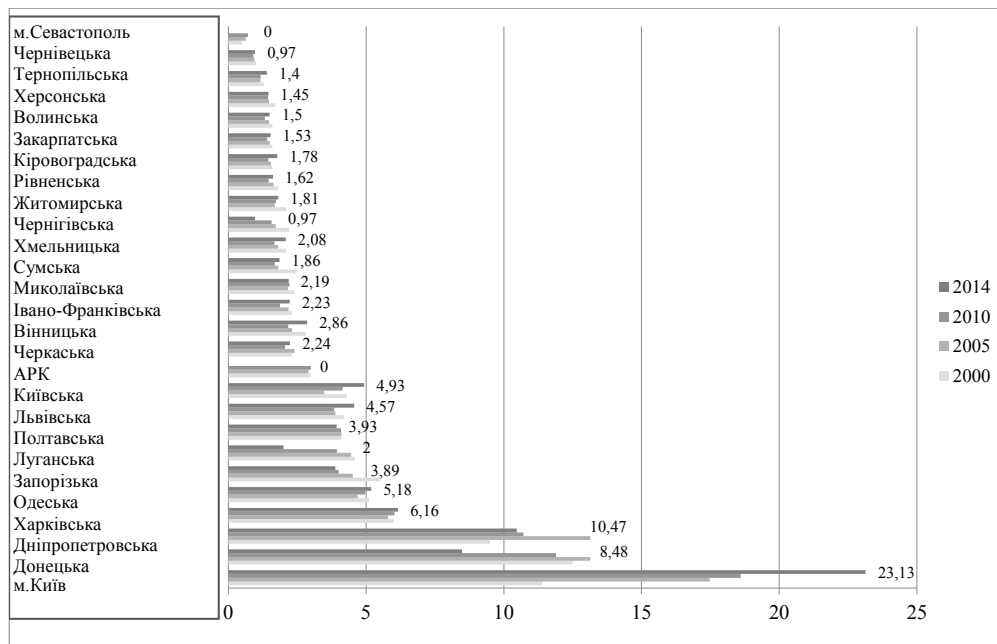

Рис. 2. Частка регіонів у формуванні ВВП України за 2000-2014 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [11].

струє тенденцію до зростання. Так, у 2000 р. за рахунок м. Києва формувалося 11,4% ВВП України, у 2005 – 17,5%, тоді як у 2014 р. його часта становить 23,1%. Також значущими регіонами щодо формування загального ВВП України є такі області: Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Одеська, Запорізька. Такі тенденції, у першу чергу, обумовлені достатньо високою кількістю населення в цих регіонах, їх площею та зосередженням у них центрів промисловості та ресурсів іноземних інвесторів. Однак у таких регіонах, як Запорізька та Донецька області у 2014 р. питома вага ВРП у формуванні ВВП є істотно нижчою порівняно з 2000 р., на користь його перерозподілу щодо м. Києва та Київської області. Протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка зростання частки ВРП у таких областях України, як: Харківська (у 2000 р. частка ВРП становила 5,8%, тоді як у 2014 – 6,2%), Вінницька (у 2000 р. – 2,8%, тоді як у 2014 – 3,8%), Львівська (2000 р. – 4,2%, 2014р. – 4,6%), Київська (2000 р. – 4,3%, тоді як у 2014 р. – 4,9%), Кіровоградська (2000 р. – 1,6%, тоді як у 2014 р. – 1,8%). Найменш значущими у формуванні ВРП України є такі області: Чернігівська, Житомирська, Рівненська, Кіровоградська, Закарпатська, Волинська, Херсонська, Тернопільська, Чернівецька.

Оцінку макроекономічної безпеки за рівнем ВРП на душу населення за 2000-2014 рр. подано в таблиці 1.

За результатами, наведеними у табл. 1, можемо зробити висновок, що пороговому значенню показника «ВРП на душу населення від середнього по Україні» в розмірі 75% у 2014 р. не відповідало 13 регіонів України. При цьому, в Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій областях значення цього показника є суттєво нижчим (у понад 2 рази), ніж в середньому по Україні, що свідчить про суттєві структурно-системні дисбаланси розвитку зазначених регіонів. У Волинській та Рівненській областях цей показник є в передкризовому стані та створює потенційні загрози макроекономічному розвитку з позиції оцінювання рівня регіональної економічної безпеки. Негативним є те, що впродовж аналізованого періоду рівень ВРП на душу населення в проблемних регіонах України суттєво зменшується та веде до зростання рівня бідності.

Оцінка регіонального рівня економічної безпеки за іншими, найбільш репрезентативними показниками за 2000-2014 рр. згруповано в таблиці 2.

На основі представлених даних можемо констатувати, що протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення частки промислових підприємств, які впроваджують інновації, як у середньому по Україні, так і в розрізі її територіально-адміністративних одиниць, що є сигналом макроекономічного дисбалансу та недостатньо регульованої політики у сфері економічної безпеки. Щодо рівня злочинності можемо спостерігати прямопропорційну залежність між рівнем розвитку регіонів і зростанням у них кількості злочинів. Найбільш криміногенними регіонами України з критично високими рівнями злочинності у 2014 р. були м. Київ (рівень злочинності 19,4 злочинів на 1000 населення), Запорізька (19,0), Кіровоградська (17,5), Дніпропетровська (14,7), Херсонська (13,6), що не сприяє розвитку економічної активності населення в цих регіонах.

На підставі даних, які характеризують зовнішньоекономічну безпеку регіонів, можна констатувати, що додатне сальдо торговельного балансу, яке позитивно впливає на формування валового регіонального продукту за досліджуваний період, спостерігалось в таких областях України: Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Черкаська, Херсонська. Слід зазначити, що у Вінницькій, Кіровоградській,

Таблиця 1

Оцінка макроекономічної безпеки регіонів за рівнем ВРП на душу населення

Показник Роки	ВРП на душу населення, грн.			Частка ВРП на душу населення від середнього по Україні			Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року), %		
	2000	2010	2014	2000	2010	2014	2000	2010	2014
Автономна Республіка Крим	1937	16507	-	0,69	0,70	-	100,4	103,4	-
Вінницька	2104	14332	23494	0,75	0,61	0,75	104,2	103,0	107,8
Волинська	2077	13916	19651	0,74	0,59	0,63	110,5	100,2	99,6
Дніпропетровська	3562	34709	46228	1,28	1,47	1,49	105,8	105,8	93,5
Донецька	3509	28986	36151	1,26	1,23	1,16	105,2	111,1	70,2
Житомирська	1987	14616	20778	0,71	0,62	0,67	105,9	112,8	96,1
Закарпатська	1677	12278	17110	0,60	0,52	0,55	107,8	107,7	97,9
Запорізька	3795	23657	30477	1,36	1,00	0,98	104,8	103,2	97,8
Івано-Франківська	2142	14814	23462	0,77	0,63	0,75	105,2	100,5	91,5
Київська	3255	26140	37271	1,17	1,11	1,20	105,8	105,1	97,6
Кіровоградська	1860	15533	28166	0,67	0,66	0,90	110,5	105,7	95,8
Луганська	2439	19788	22787	0,87	0,84	0,73	105,3	102,3	49,6
Львівська	2159	16353	24652	0,77	0,69	0,79	103,7	102,3	98,6
Миколаївська	2563	20276	28669	0,92	0,86	0,92	101,5	103,2	93,5
Одеська	2828	22544	30768	1,01	0,96	0,99	96,9	102,4	101,4
Полтавська	3423	29652	37968	1,23	1,26	1,22	93,3	109,5	91,7
Рівненська	2118	13785	18381	0,76	0,58	0,59	102,1	106,8	100,8
Сумська	2631	15711	24364	0,94	0,67	0,78	104,5	98,9	94,9
Тернопільська	1605	11713	16303	0,58	0,50	0,52	104,9	100,4	105,6
Харківська	2799	23639	30827	1,00	1,00	0,99	103,1	101,7	98,6
Херсонська	1925	14346	19618	0,69	0,61	0,63	103,9	101,8	95,5
Хмельницька	2028	13602	19636	0,73	0,58	0,63	102,5	100,0	107,6
Черкаська	2203	17325	26530	0,79	0,73	0,85	101,5	105,9	92,5
Чернівецька	1411	10939	15357	0,51	0,46	0,49	105,8	100,3	96,6
Чернігівська	2407	15406	21878	0,86	0,65	0,70	106,0	100,0	96,4
м. Київ	5965	70424	115539	2,14	2,98	3,71	107,7	101,4	101,0
м. Севастополь	1682	20455	-	0,60	0,87	-	103,0	106,4	-
Україна	2788	23600	31129	1	1	1	104,1	104,1	93,2

Джерело: розраховано автором на основі [4; 10; 11; 12; 14]

Рівненській, Херсонській і Черкаській областях спостерігається досить низький рівень відкритості економіки, що свідчить про низьку ділову активність цих регіонів стосовно виходу на зовнішні ринки.

Додатне сальдо торгового балансу в Україні у 2014 р. пояснюється випереджаючими темпами падіння обсягів внутрішнього імпорту порівняно з експортом та є результатом військово-політичного конфлікту і складних зовнішньоекономічних зв'язків.

Таблиця 2

Динаміка основних показників економічної безпеки на регіональних рівнях за 2000-2014 роки

Показник	Сальдо торговельного балансу, млн. дол.				Коефіцієнт відкритості економіки, %				Коефіцієнт покриття імпорту експортом				Рівень злочинності				Питома вага підприємств, що впроваджують інновації, %			
	2000	2010	2014	2014	2000	2010	2014	2014	2000	2010	2014	2014	2000	2010	2014	2014	2000	2010	2014	
Автономна Республіка Крим	-	475,2	-	-	-	29,4	-	-	0,43	-	-	-	14,5	17,0	-	-	-	-	-	
Вінницька	77,7	187,0	365,3	33,4	34,1	38,5	38,5	0,50	0,69	0,55	0,55	7,7	7,8	9,0	9,0	17,2	12,1	14		
Волинська	-297,3	-135,3	-40,2	148,6	58,4	89,5	89,5	2,96	1,29	1,05	1,05	7,1	8,1	7,4	7,4	24,2	10,3	10,8		
Дніпропетровська	1519,8	2545,4	4136,0	177,1	97,1	118,7	118,7	0,48	0,70	0,55	0,55	17,9	14,8	14,7	14,7	13,6	7,1	8		
Донецька	4204,5	10166,6	6402,1	132,1	105,5	117,7	117,7	0,42	0,26	0,28	0,28	11,0	14,0	12,9	12,9	21,7	9,3	9,1		
Житомирська	41,6	-37,4	403,2	42,9	35,8	48,8	48,8	0,69	1,09	0,43	0,43	11,1	7,9	8,2	8,2	17,9	10,0	8,6		
Закарпатська	38,8	-182,5	-183,9	104,9	134,4	192,0	192,0	0,83	1,15	1,12	1,12	5,3	5,4	8,6	8,6	-	9,2	4,5		
Запорізька	637,9	1914,7	2268,7	159,9	90,1	126,1	126,1	0,55	0,43	0,42	0,42	16,5	15,4	19,0	19,0	13,2	4,6	15,9		
Івано-Франківська	142,2	-88,6	48,6	46,4	48,7	41,8	41,8	0,30	1,15	0,91	0,91	6,2	4,2	5,5	5,5	13,9	14,1	22,8		
Київська	-95,5	-1573,5	-1749,8	56,6	85,9	119,8	119,8	1,37	1,95	1,78	1,78	8,5	9,6	10,2	10,2	21,4	6,9	8,8		
Кіровоградська	27,9	159,5	615,5	21,6	27,6	53,7	53,7	0,51	0,55	0,28	0,28	11,0	11,7	17,5	17,5	7,1	10,4	14		
Луганська	309,4	2305,6	882,3	92,8	80,9	140,5	140,5	0,56	0,34	0,57	0,57	1,5	13,9	13,2	13,2	12,1	9,3	7,6		
Львівська	-88,7	-1013,6	-839,0	66,6	60,6	82,1	82,1	1,28	1,93	1,49	1,49	8,2	6,8	8,5	8,5	10,3	11,6	12,6		
Миколаївська	278,9	878,3	1624,0	141,8	90,0	119,9	119,9	0,51	0,51	0,30	0,30	14,0	10,6	12,5	12,5	22,7	9,1	10,1		
Одеська	221,9	-873,8	504,5	123,4	96,7	86,5	86,5	0,76	1,31	0,82	0,82	10,7	10,4	10,7	10,7	3,3	12,9	9,8		
Полтавська	309,6	1072,0	925,1	78,0	61,4	78,5	78,5	0,45	0,52	0,58	0,58	10,6	10,9	12,4	12,4	18,5	9,9	6,8		
Рівненська	19,1	0,2	216,1	39,1	46,0	44,8	44,8	0,81	1,00	0,59	0,59	6,3	6,5	9,0	9,0	13,7	9,6	14,5		
Сумська	44,4	255,8	180,2	56,4	57,3	65,4	65,4	0,78	0,78	0,68	0,68	10,8	9,1	12,8	12,8	17,4	16,2	12,3		
Тернопільська	16,9	-76,6	102,7	20,7	22,1	45,7	45,7	0,61	1,55	0,75	0,75	5,5	4,9	5,2	5,2	13,3	13,8	9,5		
Харківська	-115,7	-520,6	103,6	52,2	45,9	59,0	59,0	1,34	1,32	0,95	0,95	14,5	10,2	11,7	11,7	15,0	18,0	21		
Херсонська	71,4	232,1	206,1	36,7	28,4	35,6	35,6	0,38	0,41	0,48	0,48	11,9	11,2	13,6	13,6	18,8	11,3	10,8		
Хмельницька	31,7	-162,0	175,9	27,4	34,2	37,6	37,6	0,65	1,52	0,67	0,67	7,1	8,1	7,7	7,7	11,8	16,0	9,9		
Черкаська	78,7	285,4	197,9	62,2	38,4	43,0	43,0	0,64	0,58	0,69	0,69	10,0	7,5	9,7	9,7	12,8	15,2	10,1		
Чернівецька	24,4	-2,9	31,6	39,0	18,0	23,3	23,3	0,59	1,03	0,78	0,78	5,1	7,3	8,9	8,9	28,9	11,3	9,2		
Чернігівська	-43,6	-69,7	163,0	54,9	34,1	65,7	65,7	1,33	1,21	0,77	0,77	9,8	8,6	9,7	9,7	32,2	10,2	7,8		
м. Київ	-4700,1	-17953,2	-7696,0	320,8	152,7	144,0	144,0	3,05	2,80	1,51	1,51	10,9	13,1	19,4	19,4	18,4	21,9	20,7		
м. Севастополь	-	127,9	-	-	27,8	-	-	-	0,36	-	-	11,1	14,5	-	-	-	-	-		
Україна	2952,4	-2997,7	4620,7	130,5	94,8	111,4	111,4	0,84	1,05	0,93	0,93	11,5	11,0	11,7	11,7	18,0	13,8	16,1		

Джерело: розраховано автором на основі [1; 4; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 14]

Перевищення критичного значення коефіцієнта покриття імпорту експортом у 2014 р. зафіксовано в таких областях України: Закарпатська, Київська, Львівська, Харківська та місто Київ, що свідчить про значні зовнішні загрози ефективному функціонуванню та розвитку зазначених регіонів. Отже, за досліджуваній період інтеграційні процеси в напрямі збільшення обсягів зовнішньої торгівлі в цілому по Україні та в окремих регіонах є високими і загрозовими, оскільки зростає імпортна залежність із одночасною сировинною спрямованістю експорту вітчизняної продукції.

На основі проведених розрахунків можна зробити висновки, що найнижчі рівні економічної безпеки зафіксовано в таких областях (за обраними для аналізу індикаторами): Донецька, Луганська, Житомирська, Закарпатська, Чернігівська, Івано-Франківська, Чернівецька, що свідчить про найбільш гостру проблему підвищення її рівня саме в цих регіонах.

Пропонуємо вдосконалити систему трансфертів і бюджетного субсидування в кризових регіонах, поліпшити взаємодію органів державного та місцевого самоврядування з метою зміцнення фінансової стійкості депресивних регіонів.

Висновки

Розрахунки найбільш репрезентативних функціональних компонентів економічної безпеки дали можливість визначити регіональні відмінності розвитку територій України та структурувати їх за рівнем економічної безпеки. Пріоритетним напрямом зміцнення рівня економічної безпеки регіонів-аутсайдерів є належне забезпечення фінансової підтримки з боку держави, тоді як для регіонів-лідерів доцільним буде запровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку. У цілому економічна безпека на регіональному рівні повинна враховувати стійкість регіонів до зовнішніх і внутрішніх загроз, запобігати загостренню кризових явищ, падінню виробництва та обсягів промисловості у Східних регіонах, налагодженню фінансово-економічної та соціальної інфраструктури держави в цілому, сприяти зменшенню безробіття, інфляції, пошуку додаткових джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів на основі зовнішніх позик та розширеного інвестування. З метою посилення фінансової стабільності регіонів України пропонуємо продовжувати реформу бюджетної децентралізації, розпочатої з 2015 року, як продуктивної форми зміцнення регіонального рівня економічної безпеки.

Література

1. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с. – С. 205-2013 [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_nauk_an_rozrobku/NS_report.pdf.
2. Бабій Л. В. Типологічна карта у формуванні стратегій економічної безпеки регіонів України / Л. В. Бабій // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2012. – № 6. – С. 196-199.
3. Бондар О. П. Забезпечення економічної безпеки регіонів в Україні / О. П. Бондар // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 4. – С. 94-99.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Криленко В. І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. І. Криленко // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1779>.
6. Лойко В. В. Характеристика та основні принципи побудови системи економічної безпеки на регіональному рівні [Електронний ресурс] / В. В. Лойко // Ефективна економіка. – 2013. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1779>.

7. Рівень злочинності / Інформаційний простір «Інфо-лайт» – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/maps/pokazniki-zlochinnosti-v-rozrizi-oblastey-ukrayini-za-2011-2012-roki>.

8. Різник Н. С. Ситуаційний підхід до оцінки рівня тіньової економіки регіонів держави / Н. С. Різник // Економічний форум. – 2013. – № 4. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eforum-lntu.com/assets/files/articles/2013/4/12.pdf>.

9. Савченко В. Ф. Стан інноваційного розвитку промислових підприємств на державному та регіональному рівнях / В. Ф. Савченко, С. Д. Гривко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 1 (17). – С. 58-63.

10. Статистичний збірник «Регіони України» 2014 рік, частина I-II / Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm

11. Статистичний щорічник України 2010 р. / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держ. комітет статистики України, 2011. – 560 с.

12. Статистичний щорічник України 2013 р. / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держ. комітет статистики України, 2014. – 534 с.

13. Ткач В. О. Економічна безпека в регіональному вимірі / В. О. Ткач // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (4). – С. 398-403.

14. Чисельність населення – Державна служба статистики України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ds/dso.html>